

Motion till riksdagen 2024/25:3060

av Rasmus Ling m.fl. (MP)

Utgiftsområde 4 Rättsväsendet

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen anvisar anslagen för 2025 inom utgiftsområde 4 Rättsväsendet enligt förslaget i tabell A i motionen.

Motivering

Tabell A Anslagsförslag för 2025 för utgiftsområde 4 Rättsväsendet

Tusental kronor

Anslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen
1:1 Polismyndigheten	45 211 735	75 000
1:2 Säkerhetspolisen	2 757 388	±0
1:3 Åklagarmyndigheten	2 788 478	±0
1:4 Ekobrottsmyndigheten	1 139 882	18 000
1:5 Sveriges Domstolar	8 178 880	±0
1:6 Kriminalvården	20 432 298	±0
1:7 Brottsförebyggande rådet	308 695	±0
1:8 Rättsmedicinalverket	664 682	±0
1:9 Brottsoffermyndigheten	62 700	±0
1:10 Ersättning för skador på grund av brott	221 953	138 000
1:11 Rättsliga biträden m.m.	4 305 857	338 000
1:12 Kostnader för vissa skaderegleringar m.m.	90 987	±0
1:13 Avgifter till vissa internationella sammanslutningar	19 174	±0
1:14 Bidrag till brottsförebyggande arbete	138 157	1 000 000
1:15 Säkerhets- och integritetsskydds nämnden	42 660	±0
1:16 Domarnämnden	12 153	±0
1:17 Från EU-budgeten finansierade insatser avseende EU:s inre säkerhet, gränsförvaltning och visering	416 000	±0

Anslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen
99:1 Polisinspektion	±0	48 000
99:2 Stödlinje för anhöriga till gängkriminella	±0	10 000
Summa	86 791 679	1 627 000

Alla ska kunna känna sig trygga och säkra i Sverige. För det krävs en stark välfärd, förstärkt rättskedja och ett omfattande förebyggande arbete. Tryggheten ska öka, brottsbekämpningen skärpas och kriminella ställas till svars för sina brott. För detta krävs att den pågående utbyggnaden av rättsväsendet fortsätter. Vi vill utbilda och anställa fler poliser och förbättra de brottsbekämpande myndigheternas möjlighet att upptäcka, utreda och lagföra brott. Samtidigt ska hela samhället involveras i det brottsförebyggande arbetet, och där krävs långsiktiga insatser för att bekämpa fattigdom, arbetslöshet, segregation och socialt utanförskap. Vi satsar särskilt på att stoppa nyrekryteringen genom riktade insatser till barn och föräldrar. Stödet till brottsoffer och anhöriga behöver också stärkas och barn bör ges rätt till eget biträde i mål om vårdnad, boende och umgänge.

Fler poliser

Polismyndighetens kompetens och resurser ska användas på ett effektivt sätt för att förhindra och utreda brott. Vill vi utbilda och anställa fler områdespoliser och mer administrativ personal, så att uppgifter som kan utföras av civila handläggare inte belastar polisutbildad personal. Då frigörs resurser så att fler områdespoliser kan ingripa mot brott och ordningsstörningar samt bygga relationer och öka människors förtroende för polis och rättsväsende. Vi anser att 500 miljoner kr av det ökade anslaget till Polismyndighetens tillväxt ska gå till att anställa fler lokalområdespoliser och administrativ personal.

Förbättrad tillsyn genom att inrätta en polisinspektion

Det förekommer idag ingen regelbunden och systematisk extern granskning av Polismyndigheten på samma vis som Inspektionen för vård och omsorg eller Skolinspektionen fungerar. En polisinspektion skulle inte bara kunna utvärdera enskilda skeenden som hur Påsk- eller Husbykravallerna startade och hanterades, utan även på strukturell nivå se över hantering av skjutningar i gängmiljö, butiksstölder, sexualbrott eller profiler och visitationer. Vi vill därför inrätta en ny polisinspektion, som i ett inledande skede ska bedriva tillsyn över ett begränsat antal ärenden, för att sedan utvärdera den nya verksamheten. För detta ändamål avsätter vi 48 miljoner kronor år 2025, 75 miljoner kronor år 2026 och 75 miljoner kronor år 2027 som ska belasta en ny anslagspost.

Förbättrad lärandekultur genom en ”lex Maria” för polisen

Det behövs bättre strukturer för att lära av misstag inom polisen. Polisen behöver en ”lex Maria”-funktion och en skyldighet att rapportera om missförhållanden. Genom en sådan funktion kan allvarliga fall uppmärksammas och åtgärdas, samtidigt som det långsiktiga lärandet förbättras. Funktionen ska belasta befintliga anslag för 1:1 Polismyndigheten.

Stoppa finansieringen till de kriminella gängen

För att besegra den organiserade brottsligheten måste vi stoppa den finansiering som gör att de kriminella gängen kan bedriva sin verksamhet. Det myndighetsgemensamma arbetet mot organiserad brottslighet, där tolv svenska myndigheter samverkar sedan 2009, har visat på goda resultat. Miljöpartiet vill fortsätta stärka myndigheternas möjlighet att komma åt pengarna. Vi skjuter därför till 18 miljoner kronor till anslag 1:4 Ekobrottsmyndigheten.

Insatser för barn i riskzonen för kriminalitet

Det brottsförebyggande arbetet måste stärkas betydligt. Bland annat måste vi agera mycket tidigare än idag för att fånga upp barn och unga som befinner sig i riskzonen för att dras in i kriminalitet. Det finns framgångsrika insatser såväl i Sverige som utomlands som vi behöver sprida och utveckla, där staten ska vara med och delfinansiera. I Danmark har antalet gängkriminella minskat med en tredjedel på tio år. Det är däremot inte hårdare straff, visitationszoner eller militärer i förorten som gett den effekten. Forskare lyfter istället upp sociala insatser i tidiga år som de starkast bidragande faktorerna. I Danmark används modellen ”De aktive drenge” för att fånga upp unga som riskerar att hamna i gängkriminalitet. De unga pojkar som ingår i modellen punktmarkeras under en längre tid av socialarbetare, lärare och kontaktpersoner, för att sedan få uppföljande stöd och vägledning under flera år. Modellen inkluderar även familjebehandling, främst riktad till mammor.

Även i Sverige finns flera framgångsrika initiativ som vi kan bygga vidare på. Sedan 2023 pågår det myndighetsgemensamma uppdraget Bob (Barn och unga i organiserad brottslighet) som handlar om att skapa lokala samverkansråd mellan polis, socialtjänst, skola, kriminalvård samt hälso- och sjukvård. Det är viktigt att insatser som denna inte stannar vid tillfälliga projekt utan ges tillräckliga och långsiktiga resurser. Miljöpartiet gör därför en satsning om 1 miljard kronor, för att nå resultat i det brottsförebyggande arbetet och komma till bukt med nyrekryteringen av barn och unga. Det kan handla om insatser i skolan, socialtjänsten, på särskilda ungdomshem och andra offentliga institutioner. Detta belastar 1:14 Bidrag till brottsförebyggande arbete. I satsningen ingår även ett arbete för att identifiera, motivera och stödja individer som vill lämna kriminaliteten.

En stark och likvärdig avhopparverksamhet

Stöd till avhoppare är en viktig del i det brottsförebyggande arbetet. När vi satt i regeringen gav vi Kriminalvården, Polismyndigheten, Statens institutionsstyrelse och Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram ett nationellt avhopparprogram. I slutredovisningen av uppdraget konstaterar myndigheterna att det idag finns befintliga strukturer som bör utnyttjas i arbetet med stöd till avhoppare, men att arbetet behöver utvecklas och samordnas lokalt, regionalt och nationellt för att bli mer likvärdigt över hela landet.

Miljöpartiet noterar att regeringen skjuter till pengar till regional samordning av arbetet med stöd till avhoppare. Detta är dock inte tillräckligt för att inrätta en nationell avhopparverksamhet och följer dessutom inte myndigheternas rekommendationer att tillsätta en samordnande part på även nationell och lokal nivå. Miljöpartiet föreslår därför att en del av satsningen till 1:14 Bidrag till brottsförebyggande arbete avsätts till att fullfölja förslagen om att inrätta en nationell avhopparverksamhet.

Idag fördelas medel till stödinsatser för avhoppare av Polismyndigheten. Under de senaste åren har både andelen avhoppare och andelen kommuner som söker statliga medel för stöd till avhoppare ökat kraftigt. Trots detta har anslaget till avhopparverksamheten inte utökats sedan 2022. Vi vill se kraftigt utökade insatser för att fler ska våga och kunna lämna det kriminella livet; det borde ses som en självklar del i det brottsförebyggande arbetet. Till anslag 1:1 Polismyndigheten tillför Miljöpartiet 75 miljoner kronor årligen till bidrag till avhopparorganisationer.

Mer stöd till brottsoffer

Att brottsoffer får upprättelse är en av rättssystemets allra viktigaste uppgifter. Samhället behöver säkerställa att brottsoffer och deras anhöriga får tillgång till stöd och tydlig information. Som ett led i detta vill Miljöpartiet se över systemet för ersättning och stöd till brottsoffer för att stärka offrets ställning. Detta gäller inte minst unga och de som utsatts för våld i nära relation, sexualbrott och hedersbrott. Vi vill också att staten ska ta ett större ansvar för att driva in skadestånd och brottsskadeersättning, så att brottsoffret kan fokusera på sin rehabilitering. För detta ändamål anslår vi en förstärkning med 138 miljoner kronor årligen till 1:10 Ersättning för skador på grund av brott.

Mer stöd till anhöriga till gängkriminella

När en person är involverad i gängkriminalitet påverkar det hela familjen, såväl föräldrar som partners, syskon eller barn. Statistik från Brottsofferjouren visar att allt fler anhöriga till kriminella söker stöd. Under förra året hanterade jouren dubbelt så många ärenden jämfört med året innan. Anhöriga till personer i gängkriminalitet har ofta en annan oro än andra anhöriga som söker hjälp; bland annat kan de leva med en hotbild och därför vara i behov av stöd i form av skyddat boende och skyddade personuppgifter.

Idag finns verksamheter till exempel inom vissa kommuner som riktar sig till anhöriga till personer som begår brott eller är i riskzonen för att hamna i gängkriminalitet. Det finns däremot ingen nationell stömlinje som riktar sig särskilt till den här målgruppen.

Det tycker vi behövs för att erbjuda ett likvärdigt stöd över hela landet. Stödlinjen bör ha personal som kan flera språk och möjligheter att ge psykologiskt och praktiskt stöd av olika slag. För detta ändamål tillskjuter vi 10 miljoner kronor årligen till en ny anslagspost.

Skydda barn i mål om vårdnad, boende och umgänge

I flera uppmärksammade fall, inklusive det mycket tragiska Tintinfallet, har behovet av mer kunskap om barns rättigheter och riskbedömningar i mål om vårdnad och umgänge blivit tydligt. Det är uppenbart att mer behöver göras för att säkerställa att barns röster hörs i rättsprocesser och för att domstolarna ska få mer kunskap om våld mot kvinnor och barns rättigheter.

Under de senaste tjugo åren har frågan om att skydda barn i rättsprocesser diskuterats återkommande och så sent som 2023 bedömde en statlig utredning att barn bör tilldelas ett eget juridiskt biträde. Syftet med ett sådant biträde skulle vara att företräda barnets intressen och bevaka barnets rätt under processen samt säkerställa barnets rätt till information under handläggningen i domstol. Detta är särskilt angeläget i mål där barnet har utsatts för våld eller på något annat sätt farit illa. Utan en sådan justering bedöms barn sakna fullgoda möjligheter att utkräva sina rättigheter enligt barnkonventionen. Därefter har det tagits flera steg i rätt riktning. I lagändringen om skyddat boende som trädde i kraft i juni 2024 framgår att ett offentligt biträde ska tillförordnas både barnet och vårdnadshavaren i ärenden om skyddat boende. Även i proposition 2024/25:10 föreslår regeringen att barn ska ges rätt till eget biträde i frågor om vårdnadsöverflyttning. Miljöpartiet menar dock att rätten till ett eget juridiskt biträde för barn måste utökas till alla mål som rör vårdnad, boende och umgänge. För detta ändamål avsätter vi 338 miljoner kronor årligen till anslag 1:11 Rättsliga biträden m.m.

Rasmus Ling (MP)

Camilla Hansén (MP)

Ulrika Westerlund (MP)

Jan Riise (MP)

Annika Hirvonen (MP)

Mats Berglund (MP)